

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (ТРФ)
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Кафедра філософії**

За підтримки
**МІЖНАРОДНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«ФОНД ОЛЕКСАНДРА ФЕЛЬДМАНА»**

**МАТЕРІАЛИ ХІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ»
Виховання громадянина в демократичних суспільствах:
європейський та український досвід**

(17-19 травня 2018 року)

Харків
ХНПУ
2018

Нерідко в музеях робиться поєднання обох форми - монументальної та інсталяції. Змістовним є пам'ятник жертвам Голокосту в Будапешті, створений у 2005 р. скульптором Дьюлою Пауером. Він розповідає про трагедію угорського єврейства. На набережній Дунаю розміщено шістдесят пар старого взуття як нагадування про часи Другої Світової війни, коли нацисти приводили на берег Дунаю євреїв, змушували зняти взуття, зв'язували їх між собою і розстрілювали. Падаючі в річку тіла тягли за собою живих. Пам'ятник не прославляє подвиг воїнів, але нагадує про неможливість повторитися подібному в майбутньому.

Меморіал може розповісти різні історії для різних людей (за національністю, релігією, державною належністю тощо). Наприклад, представники народу рома або сінті та колишні політв'язні євреї або поляки за походженням згадують про різне, опинившись в меморіалі Аушвіц.

Отже, музей як суспільний інститут в сучасних умовах може бути дійовим і затребуваним, перш за все, як інструмент політики пам'яті. Від сучасного музею потрібно не тільки максимально продуктивна адаптація під мінливі умови (онлайн-виставки, новітні технічні і дизайнерські методи представлення предметів експозиції тощо), але і розуміння себе як цінного інституту формування історичної пам'яті.

ЛЮДСЬКА ТІЛЕСНІСТЬ В КОНЦЕПТІ ІДЕАЛУ КАЛОКАГАТІЇ

І.О.Кобзева, м.Харків

Досконала людина, ідеальний суспільний устрій – мрія багатьох поколінь людей. Цей ідеал – сплав досконалості тілесного і духовно-морального, виник ще в античності і виражений в принципі ідеалу калокагатії (від грец. – kalos – прекрасний і agathos – добрий). Калокагатія – це не просто співмірність духу і співмірність тіла, це і гармонія їх цілісності, або, кажучи словами А.Ф. Лосєва, «сфера, де зливаються і ототожнюються стихії душі та тіла» [3, с.386-438]. Невіддільними частинами калокагатії

виступають душа і краса, перше є її внутрішній бік, друга – зовнішній. Зовні прекрасним може бути тільки внутрішньо узгоджене і впорядковане, а тілесне – вираз внутрішньої гармонії. Зрозуміло, калокагатія неможлива без особливого укладу життя, суворості і правильності її організації.

Відзначається, що теми взаємозв'язку душі і тіла, матеріального і ідеального, торкалися практично всі філософи старовини, Середніх віків, Нового часу і сучасності. Проте точних дефініцій понять не існує, межі їх смислових значень розмиті. Кожному поколінню філософів вони відкривалися заново, трансформувалися відповідно до існуючої картини світу і ставали підставою для нового осмислення буття.

Якісно новий етап в трактуванні проблеми формується в XVII столітті. В трактаті «Пристрасті Душі» у Р. Декарта антропологічна проблематика, у фокусі якої було дослідження тілесних якостей і духовних властивостей людини, була основним змістом і містила матеріал, що підтверджує думку про те, що душа відповідальна за функцію мислення, а все інше має тілесний характер. Тіло здатне впливати на стан душі. В іншій ранній праці з дослідження людської тілесності є конкретні рекомендації, що дозволяють запобігти хворобам і відстрочити старіння [1, с.21-37]. Підставою для досягнення здоров'я для нього є єдність в людині *тілесного, чуттєвого і духовного* [2, с.47-48].

Тіло людини з моменту усвідомлення нею себе людиною, практично не змінилося, і усвідомлення наявності тіла, як обов'язкового атрибута реально існуючого, суб'єкта, не було оскаржено, а ось присутність душі і Духа, є питанням спірним, і до цього дня, і для деяких філософських течій.

Основним критерієм для оцінювання людського тіла ставала його краса. Тіло стає прекрасним, коли воно втілює в собі не тільки елементи штучної пластики, а й відтворює саму сутність природи, природності, даності. За словами А. Ф. Лосєва, саме естетика була основним зовнішнім критерієм морально-етичного змісту людського характеру, оскільки краса внутрішнього світу обов'язково відбивалась на зовнішньому вигляді людини. Таким чином,

встановлюється безумовний взаємозв'язок цих рис, що характеризують різні прояви однієї і тієї ж людської особистості.

До числа актуальних проблем осмислення людської тілесності можна віднести засвоєння досвіду в розумінні взаємодії душі і тіла в історичному процесі. Домінування тіла чи душі завжди було предметом дискусій. На думку професора Канавілла Раджагопалана сутність людини – його душа, а не його тіло. Тіло – це просто зовнішній вигляд, а не його кінцева реальність. Наведемо один приклад з епохи Просвітництва, коли Оскар Уайльд зауважив: «Тільки поверхневі люди не судять по зовнішності» [5, р.34] і його зовнішній вигляд став зухвалим викликом манірному вікторіанському суспільству, це і перевернуло уявлення тієї епохи про тіло і душу людини. Та ще одне його висловлювання, щодо тіла та душі: «Ті, хто бачить відмінність між душею і тілом, не мають ні тіла, ні душі» [6, р.1].

Звертаючись до поняття «духовність», яке невіддільне від категорій «дух» і «душа» наведемо трактування цих понять. У довідковій літературі дух визначається, як «свідомість, мислення, психічні здібності; початок, що визначає поведінку, дії», а душа, як «внутрішній, психічний світ людини, її свідомість». Духовність – синтез усіх якостей людини. Показником рівня духовності особистості є орієнтація її на абсолюти, «загальні моральні закони». Г.М. Пуриничева, кажучи про синкретичність духовності, яка об'єднує різнорідні та різноманітні за своєю природою і функціональної спрямованості елементи в цілісну, суперечливо функціонуючу систему, зазначає, що вона, як фундамент усього, висловлює щось єдине, цілісне. [4, с.30-34].

Всі уявлення та розуміння про поняття «тіло», «дух», «душа», «духовність» формувалися на певній стадії розвитку свідомості, поняття служили засобами осмислення і подолання відповідного світогляду.

Людина – єдність тіла і духу, а людська тілесність – це підсумок історичної та біологічної еволюції і вона виступає як соціальна цінність. Людська тілесність – наділена не тільки поняттям калокагатії, вона набагато

ширше її, це все, що можна сказати про тіло взагалі, з розгляду різних, будь-які інших аспектів.

Список використаних джерел

1. Декарт Р. Описание человеческого тела. Об образовании животного / Соч. В 2 т. Т. 1. / Р. Декарт. – М.: Мысль, 1989. – С.21-37.
2. Декарт, Р. Страсти души. Соч. В 2-х т. Т. 1 / Р. Декарт. – М.: Мысль, 1989. – С.47-48.
3. Лосев А.Ф. История античной эстетики : Итоги тысячелетнего развития. М. : Мысль, 1993. Кн. 2. – С.386-438.
4. Пурынычева Г. М. Духовность как социокультурный феномен / Г.М.Пурынычева // Общество и история. Сборник статей. – Йошкар-Ола: Марийский государственный технический университет, 1998.– С.30-34
5. Wilde O. The Picture of Dorian Gray. London, 1891.– P.34.
6. Wilde O. «Phrases and Philosophies for the Use of the Young», Chameleon (London, Dec. 1894). – P.1-3.

ТВОРЧЕСТВО КАК ТЕРАПИЯ: СКВОЗЬ ПРИЗМУ

ЭССЕИСТИКИ

Ю.Ю.Кобзева, г. Харьков

Все с большей парадоксальностью проявляет себя современная духовная ситуация: острое напряжение между претензиями разума, науки, рациональности - с одной стороны, и срывами общественного сознания в иррациональную стихию насилия, мистицизма - с другой. Сама же постмодерная культура манифестирует себя как в гибридизации организации общественной жизни (тяготение к праву, креативным и сильным личностям, научно обоснованным решениям и одномоментное погружение в астрологию, мистицизм, тоталитарное сектантство), так и в гибридизации жанров современного дискурса. Человек стремится все к большей индивидуальности и свободе, при этом ощущая отсутствие этой самой индивидуальности, самоотрицание, бегство от себя и распылением; он (человек) все более одинок и проблематичен. Поэтому роль рефлексирующего интеллектуала и состоит в не сведении всего к абстрактному первопринципу, а открывании и умножении возможности